

УДК 351:368

Абудавуд БАСЕМ

аспірант кафедри міжнародної економіки та туризму, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, e-mail: kristina_d92@mail.ru

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КРАЇН ЙОРДАНСЬКОГО БАСЕЙНУ

Басем, Абудавуд. Концептуальні напрями підвищення якості інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну // Абудавуд Басем // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – № 2 (61). – С. 19–26.

Анотація. У статті проаналізовано особливості інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну. Окрему увагу приділено процесу розвитку регіональної інтеграції як ключовому аспекту формування стійкого об'єднання на берегах річки Йордан. Виділено основні концептуальні напрями вдосконалення інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну в рамках регіональної та трансрегіональної інтеграції. Представлено поетапний план підвищення інтеграційної взаємодії з описом дій кожної з держав. Запропоновано загальну траєкторію розвитку інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку, політичної і культурної взаємодії.

Ключові слова: стратегія; інтеграція; країни Йорданського басейну; регіональна інтеграція; трансрегіональна інтеграція.

Абудавуд БАСЕМ

аспірант кафедри міжнародної економіки і туризму, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, e-mail: kristina_d92@mail.ru

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ИНТЕГРАЦИОННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СТРАН ИОРДАНСКОГО БАСЕЙНА

Басем, Абудавуд. Концептуальные направления повышения качества интеграционного взаимодействия стран Иорданского бассейна // Абудавуд Басем // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2016. – № 2 (61). – С. 19–26.

Аннотация. В статье проанализированы особенности интеграционного взаимодействия стран Иорданского бассейна. Отдельное внимание уделено процессу развития региональной интеграции как ключевому аспекту формирования устойчивого объединения на берегах реки Иордан. Выделены основные концептуальные направления совершенствования интеграционного взаимодействия стран Иорданского бассейна в рамках региональной и трансрегиональной интеграции. Представлено поэтапный план повышения интеграционного взаимодействия с описанием действий каждого из государств. Предложено общую траекторию развития интеграционного взаимодействия стран Иорданского бассейна с учетом особенностей социально-экономического развития, политического и культурного взаимодействия.

Ключевые слова: стратегия; интеграция; страны Иорданского бассейна; региональная интеграция; трансрегиональная интеграция.

Abudavud BASEM

Postgraduate student of International Economics and Tourism Department, Donetsk National University of Economic and Trade named after Mikhailo Tugan-Baranovsky, e-mail: kristina_d92@mail.ru

CONCEPTUAL DIRECTIONS OF IMPROVEMENT QUALITY OF INTEGRATIVE INTERACTION OF THE JORDAN BASIN COUNTRIES

Basem, A. (2016), *Conceptual directions of improvement quality of integrative interaction of the Jordan basin countries*. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Kontseptualni napriamy pidvyshchennia yakosti intehratsiinoi vzaiemodii krain Yordanskooho baseinu; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], *Socio-economic research bulletin; Вісник соціально-економічних досліджень* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2 (61), pp. 19–26.

Abstract. The article analyzes the characteristics of integrative interaction of the countries of the Jordan Basin. Special attention is paid to the development of regional integration as a key aspect of the formation of a stable union on the banks of the Jordan River. The basic conceptual directions of improvement of the integrative interaction of the Jordan basin countries are highlighted within the framework of regional and trans-regional integration. A phased plan to improve integrative interaction with the description of the actions of each of the states is submitted. The general trajectory of the integrative interaction of the Jordan Basin countries allowing for the socio-economic development, political and cultural cooperation is proposed.

Keywords: strategy; integration; the country of Jordan Basin; regional integration; trans-regional integration.

JEL classification: F020

Постановка проблеми у загальному вигляді. Країни Йорданського басейну, які є територією Південного Середземномор'я, розташовані в безпосередній близькості від розвинених країн Європи і одночасно представляють собою арену гострих політичних конфліктів, що наділяє цей регіон статусом проблемного з точки зору політики, економіки і безпеки. Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Палестина, Сирія – країни Південного Середземномор'я, які є осередком відкритих і латентних конфліктів, що робить вироблення загального курсу політики міжнародної взаємодії як всередині регіону, так і з третіми країнами, досить важливою в стратегічному плані, особливо після закінчення конфронтації по лінії Схід-Захід і з появою стійкої тенденції до глобалізації міжнародних процесів у всіх сферах життя. Головними інструментами зовнішньополітичного впливу в цьому випадку є перспективи гармонізації політичних відносин, удосконалення соціальних стандартів, отримання частки на внутрішньому ринку, створення зони вільної торгівлі тощо.

Низка внутрішніх і зовнішніх причин обумовлює необхідність активізації економічного співробітництва не тільки в рамках трансрегіональної інтеграції, але й інтеграції всередині регіону. Характерною особливістю інтеграційних процесів країн Йорданського басейну є активний розвиток трансрегіональної інтеграції і пасивне формування основ внутривісності співпраці.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Значний внесок у дослідження стратегій економічної інтеграції внесли такі вчені, як: А. Агапов, В. Андрійчук, О. Бабуріна, В. Обухівський, В. Паньков, В. Сіденко, З. Соколова, О. Спартак, М. Стержнева, О. Трофімова, А. Філіпенко, Л. Фігуні, О. Чернега, Ю. Шишков, Ж. Руефф, Р. Шуман, В. Хальштейн, М. Панич, Е. Бенуа, Ж. Монне, А. Предоль, Г. Кассель. Вивченню особливостей інтеграційного розвитку країн в умовах глобалізації, в тому числі країн Йорданського басейну, присвячено праці О. Б. Чернеги, В. С. Білозубенко, Ю. Г. Бочарової, Дж. Сороса, Дж. Стігліца, Р. Кокса, П. Дікена, Г. Дігери, Ф. Клермона, Е. Сміта, У. Ханнерза, Р. Бертон та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на існуючі наукові напрацювання за визначеною проблематикою, дослідження більшості авторів спрямовані на пошук механізмів співпраці та підвищення активності в рамках трансрегіональної інтеграції країн Йорданського басейну, перш за все з країнами ЄС. В сучасних умовах недостатньо розвинутою є стратегія регіональної інтеграції цієї групи країн Близького Сходу.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка концептуальних напрямів підвищення якості інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну.

Виклад основного матеріалу дослідження. З перших кроків (у другій половині ХХ ст.) становлення державності в країнах Близького Сходу, в т.ч. в країнах Йорданського басейну, питання активізації міжнародного співробітництва були ключовими з точки зору подолання політичної залежності, соціальної відсталості та забезпечення модернізації

економіки, протидії зовнішнім викликам. Розвитку міжнародної економічної інтеграції (МЕІ), крім спільності проблем, мала сприяти наявність потужного економічного потенціалу, проте низка геополітичних причин та взаємних протиріч країн значною мірою залишаються роз'єднаними, що вимагає подальшого вдосконалення механізмів МЕІ, яка розглядається як першочергове завдання, пов'язане із забезпеченням сталого економічного розвитку.

Інтеграційні процеси в країнах Йорданського басейну протікають досить суперечливо. Такі країни, як Йорданія, Єгипет активно взаємодіють одна з одною й іншими країнами регіону в частині угод про вільну торгівлю та економічної інтеграції, що переплітаються між собою. Однак, в регіоні на даний момент не представлені спроби формування регіонального інтеграційного проекту, що дозволило б сформувати нову континентальну середу взаємодії [1]. Незважаючи на те, що механізми інтеграції стрімко змінюються і удосконалюються в інституціональному та організаційному плані на світовому рівні, і, навіть в країнах Близького Сходу, країни Машріка та Ізраїль не залучені до загальносвітової тенденції щодо вдосконалення інтеграційної взаємодії.

Більшість країн регіону Йорданського басейну (країни Машріка) мають середній рівень розвитку людського потенціалу згідно з індексом людського розвитку (Human Development Index), що свідчить про досить високий потенціал соціально-економічного розвитку цих країн (табл. 1). Ізраїль – єдина країна регіону, яка характеризується високим рівнем людського розвитку, обганяючи при цьому багато європейських країн. Стабільною є тенденція до збільшення ВВП, чисельності населення і ВВП на душу населення. При цьому ВВП на душу населення в Ізраїлі станом на 2014 рік (38987,6 дол.) є вищим, ніж в середньому по ЄС (36078 дол.) [2]. Ці показники пояснюють істотну асиметрію у розвитку країн регіону Йорданського басейну, а також створюють додатковий бар'єр для інтеграційної взаємодії, крім релігійних, територіальних та інших претензій.

Що стосується країн Машріка, то серед представників Йорданського басейну найбільший ВВП характерний для Єгипту. За період 2010–2014 рр. показник збільшився на 31,5% і при цьому в 2014 році був лише на 22,6 млрд. дол. менше, ніж в Ізраїлі, в той час, як в Йорданії різниця складає 269,2 млрд. дол. Стрімко зростає чисельність населення при досить низьких показниках ВВП на душу населення. Так, якщо в Лівані за період 2010–2014 рр. чисельність населення збільшилася на 0,6 млн. осіб (14%), то ВВП на душу населення зріс лише на 12,6%, що свідчить про відставання економіки країн в процесі забезпечення потреб населення.

Таблиця 1

ВВП і чисельність населення країн Йорданського басейну
(складено автором за даними [3])

Країна	ВВП, млрд. дол.			Чисельність населення, млн. осіб			ВВП на душу населення, долл. США		
	2010	2013	2014	2010	2013	2014	2010	2013	2014
Країни з високим рівнем людського розвитку									
Ізраїль	231,6	291,5	304,9	7,4	7,7	7,8	31221,6	37703,5	38987,6
Країни з середнім рівнем людського розвитку									
Єгипет	214,6	255,2	282,3	78,1	82,1	83,3	2748,9	3110	3385,9
Йорданія	26,4	33,5	35,7	6,4	7,2	7,5	4736,4	4618,4	4094,1
Ліван	38,4	47,2	49,5	4,3	4,8	4,9	8850,2	9792,8	9972,5
Палестина	8,9	12,5	13,1	4,01	4,3	4,4	2221,12	2907,6	2971,12
Сирія	60,4	35,1	30,6	21,5	21,8	21,9	2808,1	1605,8	1394,3

Досвід становлення світових інтеграційних процесів свідчить про те, що при розвитку економічної взаємодії країн, що розвиваються, вирішальну роль відіграє імпорт капіталу і технологій з індустріальних країн, що частково дозволяє поліпшити позиції на міжнародних

ринках [4]. Що стосується припливу іноземного капіталу в країни Йорданського басейну, то найбільші обсяги і динаміка характерні для Ізраїлю: за останні 10 років показник збільшився на 118,2%. При цьому стрімке скорочення показника спостерігалось тільки в 2009–2012 рр., що пов'язано з подіями «арабської весни» і активною військовою конфронтацією на території регіону. Однак уже в 2013 році обсяг іноземних капіталовкладень збільшився на 46,5% порівняно з 2012 роком, і на 8% порівняно з «докризисним» 2008 роком. Серед країн Машріка за даними ЮНКТАД найменші обсяги іноземних інвестицій характерні для Палестини. За період 2004–2014 рр. показник збільшився більш, ніж в 2 рази, проте при цьому складає лише 123,9 млн. дол. в 2014 р., що на 2946,22 млн. дол. нижче, ніж в Лівані, і на 1636,5 млн. дол., ніж в Йорданії, що пов'язано, перш за все, не тільки з низьким рівнем соціально-економічного розвитку країни, але й складним геополітичним становищем [3].

Результати проведеного аналізу дозволяють запропонувати концептуальні засади підвищення якості інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну, які включають складові, представлені на рис. 1.

Рис. 1. Концептуальні засади підвищення якості інтеграційної взаємодії країн Йорданського басейну (розроблено автором)

Країни Йорданського басейну, як впливає із проведеного аналізу, протягом останніх десятиліть здійснювали певні зусилля, спрямовані на підтримку та розвиток інтеграційної взаємодії. Необхідно констатувати, що ці зусилля не призвели до результатів, які варто визнати значними і сприяють розвитку регіону, що викликано багатьма політичними та економічними обставинами. Водночас подальший розвиток регіону безумовно залежить не тільки від вдосконалення взаємовідносин з ЄС, але й від результатів посилення сусідської взаємодії, що заснована на врахуванні особливостей держав і посиленні співпраці [5].

По відношенню до країн Йорданського басейну ЄС протягом багатьох років здійснює спроби сформувавши політику взаємодії, засновану на реалізації завдань зовнішнього розвитку ЄС (політику сусідства) та досягнення цілей, висунутих ООН, згідно з якими розвинені країни повинні сприяти розвитку держав, що мають політичні, економічні та соціальні проблеми [6]. Ця політика взаємодії зазнала низку змін, але можна стверджувати, що наразі основним її проявом виступає співробітництво в рамках Барселонського процесу – Союзу для Середземномор'я. З огляду на ускладнення ситуації в усіх країнах Йорданського басейну з 2010 р. і загалом в державах Євросередземноморського партнерства, в 2011 р. ЄС докорінно змінив стратегічні цілі та сконцентрував увагу на двосторонній взаємодії. Основними завданнями Європейської політики сусідства як і раніше залишаються цілі побудови «глибокої і стійкої демократії та підтримки інклюзивного економічного розвитку», формування політичної асоціації, економічна інтеграція, мобільність населення, партнерські відносини з громадянським суспільством і поглиблені стосунки в конкретних секторах взаємодії [7].

Крім посилення двосторонньої взаємодії в останнє десятиліття ЄС почав реалізовувати політику стратифікації партнерів – виділення в загальній сукупності держав Союзу для Середземномор'я окремих пріоритетних груп, для яких можна сформувавши специфічні інтеграційні цілі і пріоритети. Першою такою групою став Магриб: Алжир, Лівія, Мавританія, Марокко та Туніс, для яких наприкінці 2012 р. було сформовано і ухвалено спеціальний план дій. Аналіз ситуації дозволяє стверджувати, що другою пріоритетною групою, яка має спільність завдань і цілей розвитку, є країни Йорданського басейну.

Перегляд політики сусідства, як вже зазначалося раніше, викликаний певними глибинними суперечностями, які накопичувалися і стали очевидними останніми роками. Успішність наступних стратегічних і тактичних заходів буде визначатися такими факторами:

- реалізацією стратегії сусідства на основі «спільних інтересів і цінностей – демократії, верховенства права, поваги до прав людини та соціальної згуртованості (European Neighbourhood Policy: Working towards a Stronger Partnership);
- результативністю формування нових інститутів – структур взаємодії, які покликані ініціювати розвиток взаємовідносин, координувати побудову мереж взаємодії і оцінювати ефективність спільних заходів;
- якістю виділення пріоритетних завдань, які вирішують проблеми регіону і є актуальними для всіх країн без винятку (для Йорданського регіону – це безпека, державне управління, міграція, захист навколишнього середовища);
- здійсненню політики взаємодії в результаті реалізації принципу взаємодії «крок за кроком», з виділенням переваг та недоліків кожного проекту і оцінкою спеціальними органами;
- збільшенням обсягів фінансової підтримки тих областей, в яких вже досягнуто певних результатів і які найбільш важливі для локальних громад;
- проведенням попередньої оцінки політичної і соціальної готовності реалізації запланованих заходів;
- посиленням уваги комунікацій з метою виявлення областей, в яких можуть бути досягнуті найбільш швидкі та найбільш значущі результати;
- розширенням взаємодії з громадянським суспільством, урядами, сферою освіти, бізнес-структурами для уточнення стратегічних і тактичних планів;
- використанням принципу різношвидкісної взаємодії, особливо в економічних процесах;
- посиленням уваги до процесів управління малим і середнім бізнесом, поліпшення ділового клімату, розвитку сільськогосподарських регіонів (перехід від реалізації пілотних проектів до створення систем імплементації результатів);
- поглибленням торгової інтеграції на основі Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) (переговори тривають з Єгиптом, з Йорданією – тимчасово припинені, з Ізраїлем – угода реалізується і безперервно розширюється, з Палестиною – діють в деяких секторах);
- підвищенням рівня мобільності (особливо важливим є продовження переговорного

- процесу, спрямованого на результати партнерства по мобільності);
- розвитком співпраці в сфері освіти і науки на основі підвищення мобільності студентів і викладачів та спільного проведення наукових досліджень;
 - розширенням функцій Спеціального представника ЄС з питань Південного Середземномор'я (з виділення особливих проблем країн Йорданського басейну); активізацією діяльності Цільових груп (Йорданія, Єгипет – 2002–2012 рр.) і створенням Цільової групи Йорданського басейну, діяльність якої має бути спрямована на реалізацію конкретних завдань щодо економічного розвитку в умовах міграційного кризи;
 - активізацією діяльності Йорданії як держави, в якій розташоване Південне співпрезиденство Союзу для Середземномор'я (Southern co-presidency), з метою підвищення активності Союзу для Середземномор'я (Union for the Mediterranean (UfM)) – регіонального форуму, що включає 42 країни (за винятком Сирії).

Наразі виключається можливість участі Ізраїлю в двосторонньому інтеграційному процесі «країни Йорданського басейну – ЄС» через існуючі на даному етапі розвитку політичні та цивілізаційні протиріччя. Також з розгляду була виключена Сирія через триваючі військові дії та об'єктивну неможливість країни брати участь в мирних процесах.

Найбільш ефективними на початковому етапі розвитку інтеграційних процесів виступають асоціативні організації, головним завданням яких є формування комунікаційних зв'язків (створення майданчика для діалогу), розширення інформації про інтеграційні переваги, створення передумов для реалізації принципу єдності інтеграційного простору [8; 9]. Головним органом має стати Міжпарламентська асамблея, діяльність якої створює передумови для ефективного врегулювання конфліктів між країнами регіону і поступового формування єдиного правового простору, яке, у свою чергу, буде сприяти вирішенню економічних проблем. Можлива реалізація двуступеневого статусу асамблеї, в такому випадку Ізраїль може стати спостерігачем (інші країни – учасниками) асамблеї і брати участь в її засіданнях. Інші міжнародні спостерігачі, до складу яких безумовно увійдуть різні міжнародні організації, дозволять ефективно формувати єдиний нормативний простір. Особливе значення необхідно приділити питанням порядку денного і парламентського контролю, тому що саме вони визначають результативність міжпарламентських асамблей.

На наступному етапі зовнішньої інтеграції є необхідним вибір 2–3 стратегічних цілей, які відображають спільність проблем і завдань розвитку.

Рівень соціально-економічного розвитку країн Йорданського басейну дозволяє виділити основні стратегічні цілі запропонованого інтеграційного об'єднання. Такими цілями мають бути: подолання військових конфліктів, боротьба з тероризмом і підвищення рівня добробуту населення регіону. Перші дві цілі пов'язані з вирішенням політичних завдань. Підвищення рівня добробуту населення регіону передбачає здійснення спільних економічних програм державами Йорданського басейну, що дозволяють створити/модернізувати соціально-економічну інфраструктуру, включаючи сфери енергозабезпечення, водопостачання, захисту навколишнього середовища, медицини, освіти.

Розробку політики антифрагментарності з метою створення єдиного соціально-економічного простору необхідно покласти на міжпарламентську асамблею як орган, завданням якого є формування єдиного простору взаємодії між представниками всіх країн, в тому числі тих, що володіють інституційними обов'язками, керують громадянським суспільством, міжнародними організаціями та усіма зацікавленими особами. З огляду на наявність широкої спільності проблем країн Йорданського басейну та існування особливих потреб у всіх державах регіону політика антифрагментарності повинна базуватися на визнанні можливості асинхронної участі в інтеграційних заходах, що дозволить на ранніх стадіях розвитку інтеграційної взаємодії уникнути зайвої конфліктності, реалізовувати ті програми, в яких зацікавлені всі учасники.

Наступний етап передбачає формування культури (настроїв) солідарності, підтримку спільних цінностей, накопичення «м'яких» конкурентних переваг, заснованих на загальних цивілізаційних цінностях.

Йорданський басейн є регіоном, в якому тісно переплелися дві локальні цивілізації: мусульманська (ісламська) і західна. Мусульманська цивілізаційна модель (егалітарна цивілізаційна парадигма, переважання групових інтересів над індивідуальними, підтримка статичності суспільного розвитку) створює передумови для успішної реалізації інтеграційної стратегії розвитку і вдосконалення культури солідарності зважаючи на уже закладені протягом декількох століть основи згуртування (так як цивілізація базується не на території, а на релігії), визнання доцільності з'єднання світської і релігійної влади в одних руках і важливості державного регулювання, усвідомлення приналежності до якоїсь єдиної спільності. Тому реалізація політики згуртованості буде підтримуватися вже існуючими установками і дозволить реалізовувати необхідні проекти розвитку на основі використання світоглядних цінностей.

На етапі використання механізмів екстенсивної та інтенсивної взаємодії передбачається, що інтеграційна політика повинна базуватися на тонкому поєднанні двох механізмів розвитку. Перший механізм базується на активній участі всіх країн регіону в Євросередземноморському процесі, який передбачає здійснення політичних і економічних заходів – так звана політика екстенсивної інтеграції. Другий механізм концентрує увагу держав Йорданського басейну на вирішенні проблем регіону, базується на розвитку первинних форм співпраці та передбачає поступовий перехід до просунутих форм інтеграції (формування зони вільної торгівлі, розвиток наднаціональних інститутів, проведення спільних політик).

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, розвиток інтеграційних механізмів стає домінуючим фактором розвитку Йорданського басейну, що дозволяє сконцентруватися на вирішенні регіональних проблем в умовах глобальної нестабільності та створити передумови для формування міжнародної зони стабільності, миру і процвітання. Інтеграційні процеси в країнах Йорданського басейну повинні забезпечуватися значним запасом міцності внутривісності взаємодії, щоб витримати конкуренцію з боку альтернативних варіантів трансрегіональної інтеграційної взаємодії, зокрема, економічного співробітництва, що включає і двосторонні торговельні відносини, і загальну кредитно-інвестиційну діяльність, а також інші механізми господарської кооперації. Створення ефективної моделі економічного співробітництва між країнами, що розвиваються, в рамках регіональних і субрегіональних міждержавних угруповань може надати відчутний імпульс для прискорення господарського зростання, а також виступити провідним фактором вирішення проблем економічного розвитку. Для розвитку інтеграційних процесів країн Йорданського басейну залишається актуальною розробка детальних національних стратегій взаємодії держав в різних галузях міжнародних відносин, і, перш за все, в політичній. При стабілізації геополітичної ситуації в регіоні перспективним напрямком активізації взаємодії стане розробка економічних та соціальних стратегій співробітництва, що в подальшому сприятиме формуванню сталого інтеграційного угруповання.

Література

1. Бассейн реки Иордан. Портал знаний о водных ресурсах и экологии Центральной Азии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cawater-info.net/bk/water_law/2_4_2.htm.
2. Государство Израиль. Израиль и арабский мир. Электронная еврейская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eleven.co.il/article/11739>.
3. United Nations conference on Trade and Development (UNCTAD): statistical database [Electronic source]. – Access: <http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx>.
4. Мадридская мирная конференция [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/?p=5276>.
5. Письмо постоянных представителей Израиля, Иордании, Российской Федерации и Соединенных Штатов Америки при ООН от 5 августа 1994 года на имя Генерального секретаря СБ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/45653/A_49_300%3BS_1994_939-RU.pdf?sequence=23&isAllowed=y.

6. Шерязданова К. Г. *Современные интеграционные процессы: учеб. пособ. [Электронный ресурс] / К. Г. Шерязданова. – Астана: Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан, 2010. – 107 с. – Режим доступа: http://interservis.info/lib/i2/4_4.html.*
7. *European Neighbourhood Policy. Strategy Paper: Doc. COM (2004), 373 final. 12.05.2004 [Electronic source] // Commission of the European Communities. – Brussels, 2004. – Access: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2004\)0373_/com_com\(2004\)0373_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2004)0373_/com_com(2004)0373_en.pdf).*
8. *European Neighbourhood Policy: the first Action Plans: Doc. IP/04/1453. 09.12.2004 [Electronic source] // Commission of the European Communities. – Brussels, 2004. – Access: <http://library.fes.de/pdf-files/id/04737.pdf>.*
9. *Wider Europe – Neighbourhood: a New Framework for Relations with Our Eastern and Southern Neighbours. Doc. COM (2003), 104 final. 11.03.2003 [Electronic source] // Commission of the European Communities. – Brussels, 2003. – Access: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A5-2003-0378&language=EN>.*

References

1. *The Jordan River bay. Portal of Knowledge for Water and Environmental Issues in Central Asia [Basseyn reki Jordan. Portal znaniy o vodnykh resursakh i ekologii Tsentralnoy Azii], available at: http://www.cawater-info.net/bk/water_law/2_4_2.htm (rus)*
2. *The State of Israel. Israel and the Arab world. Electronic Jewish encyclopedia [Gosudarstvo Izrail. Izrail i arabskiy mir. Elektronnaya evreyskaya entsiklopediya], available at: <http://www.eleven.co.il/article/11739> (rus)*
3. *United Nations conference on Trade and Development (UNCTAD): statistical database, available at: <http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx>.*
4. *Madrid Peace Conference [Madridskaya mirnaya konferentsiya], Available at: <http://constitutions.ru/?p=5276> (rus)*
5. *Letter from the representatives of Israel, Jordan, the Russian Federation and the United States of America to the United Nations, 5 August, 1994 from the name of Secretary-General to the Security Council [Pismo postoyannykh predstaviteley Izrailiya, Iordanii, Rossiyskoy Federatsii i Soedinennykh Shtatov Ameriki pri OON, 5 avgusta 1994 goda na imya Generalnogo sekretarya SB], available at: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/45653/A_49_300%3BS_1994_939-RU.pdf?sequence=23&isAllowed=y (rus)*
6. *Sheryazdanova, K. G. (2010), Modern integration processes [Sovremennye integratsionnye protsessy], Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Astana, 107 p., available at: http://interservis.info/lib/i2/4_4.html (rus)*
7. *European Neighbourhood Policy. Strategy Paper: Doc. COM (2004) 373 final. 12.05.2004, Commission of the European Communities, Brussels, available at: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2004\)0373_/com_com\(2004\)0373_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2004)0373_/com_com(2004)0373_en.pdf).*
8. *European Neighbourhood Policy: the first Action Plans: Doc. COM (2004) IP/04/1453. 09.12.2004, Commission of the European Communities, Brussels, available at: <http://library.fes.de/pdf-files/id/04737.pdf>.*
9. *Wider Europe – Neighbourhood: a New Framework for Relations with Our Eastern and Southern Neighbours. Doc. COM (2003) 104 final. 11.03.2003, Commission of the European Communities, Brussels, available at: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A5-2003-0378&language=EN>.*